

1

Tijdens de donkere en maanloze nacht van 5 op 6 december gaf de oude kapitein Spriet mij de opdracht om de bemanning voor zijn schip bijeen te zoeken. We zouden, zo zei hij, de volgende ochtend al vertrekken. Dat gaf mij dus erg weinig tijd.

Het was ongebruikelijk dat de kapitein zo laat nog om een bemanning vroeg, maar ik wist uit ervaring dat ik beter kon doen wat hij verlangde. Als de kapitein iets vroeg, dan deed je dat gewoon.

Hij had daarenboven de hele avond stevig gedronken en was duidelijk niet voor rede vatbaar. Dat hoorde ik meteen aan zijn stem. Dus liep ik de vijf kroegen van het stadje Enderby langs, een voor een, en slaagde erin de acht mannen te vinden die ook de voorbije maanden met de kapitein waren uitgevaren. Ik kende hen allemaal persoonlijk: het waren ouwe getrouwen van de kapitein, vandaar dat ik vermoedde dat ze meteen zouden toehappen. Ze wisten ook dat hij een snelle betaler was. Dat hielp bij het ronselen.

Wel wilden ze weten waarom hij zo veel haast had, maar dat kon ik hun niet vertellen. Hij had me geen uitleg gegeven, en ik had er niet om gevraagd. Ze begrepen het. Je vroeg kapitein Spriet niet om uitleg als hij je een bevel gaf. Uit dat ene bruikbare oog van hem kon zo veel haat en zo veel misprijzen spreken dat je er simpelweg niet aan dacht met hem in discussie te gaan.

En zo kwam het dat er zich acht ervaren matrozen aanboden op de kade waar het schip aangemeerd lag, terwijl de laatste stukken lading in het ruim gestouwd werden.

Enkele uren later, in de vroege ochtend van 6 december, voeren we uit met De Wanhoop. Een gepastere naam voor een schip is er nooit geweest, daarvan kan ik getuigen. Maar geen van de opvarenden liet zich daardoor van zijn stuk brengen. We verlieten de stille haven van Enderby in het duister, met alleen het rode licht van de oude vuurtoren om ons richting de oceaan te leiden.

Zodra de vuurtoren en de landtong waarop hij stond achter ons lagen, waren we op onze instrumenten en op onszelf aangewezen. In alle richtingen zagen we alleen het diepe duister van een vijandige wereld, en onder ons bulderde de oceaan als een levend wezen dat ons wilde verzwelgen. Maar dat zouden we niet laten gebeuren.

Nu is het een week later: 13 december. Een ongeluksdag, zo zouden de bijgelovige matrozen beweren, maar de kapitein en ik hebben geen tijd om ons met bijgeloof en dat soort ellende bezig te houden. We hebben intussen zo'n zeventienhonderd zeemijlen afgelegd, en de oude dieselmotor doet zijn best om de vaart er stevig in te houden.

Waarom we hier zijn, weet alleen de kapitein. De rest van de bemanning tast in het duister over de reden van deze reis. We brengen het grootste deel van de dag ook letterlijk in het donker door, want de zon zien we nauwelijks en de stormwolken hangen bijna voortdurend laag boven ons en de horizon. De zee blijft gelukkig relatief kalm.

Wie we ook nauwelijks zien, zijn de drie wetenschappelijke onderzoekers – twee mannen en een vrouw – die onze passagiers zijn. Ze hebben niet alleen hun bagage meegebracht, maar ook een dozijn stalen kisten met instrumenten, wat die ook mogen zijn.

De sfeer aan boord is zoals die altijd is wanneer we met kapitein Spriet uitvaren. Iedereen past ervoor op geen grappen te maken,

want daar houdt de kapitein niet van. Hij wil een bemanning die zich met maar één ding bezighoudt: het werk aan boord van het schip. Acht uur wacht, acht uur karweien en wat vrije tijd, acht uur slaap. Daar ziet hij streng op toe. De wetenschappers houden zich afzijdig van ons. Momenteel zijn ze op het voordek in de weer met enkele van hun instrumenten. Het lijkt alsof voor hen niet alleen de bestemming belangrijk is, maar ook de reis zelf, waarbij ze evengoed ons gedrag onderzoeken.

We zijn allebei op de brug, de kapitein en ik, samen met een matroos die aan het roer staat. De weinige instrumenten die wij gebruiken, zijn oud en versleten, maar ze functioneren: een kompas, een barometer, een dieptemeter, een radio en de instrumenten die de motor bedienen. Er zijn modernere schepen, beter uitgerust, maar niet waar wij vandaan komen. In Enderby brengt de visvangst of de vracht niet veel geld in het laatje. Er wordt beter verdiend met dit soort opdrachten, die niets met vis te maken hebben en waarvan het doel pas op het juiste moment aan de bemanning wordt meegedeeld. Opdrachten waarvoor de overheid betaalt, of in dit geval een universiteit.

Er wordt weinig gepraat aan boord. Als de andere leden van de bemanning iets onder elkaar te vertellen hebben, doen ze dat wanneer de kapitein noch ik het kunnen horen. Wij beiden bewaren een bijna heilige stilte, die alleen doorbroken wordt wanneer Spriet de stuurman een instructie geeft of een vraag stelt over de locatie of de situatie van het schip.

De kapitein vertelt ook mij nog altijd niet de bedoeling van deze expeditie. Het enige wat ik weet, is dat we pal naar het noorden varen. Dat verontrust me, want zo laat op het jaar drijven daar ijsbergen,

en geen kleine. Die wil ik vermijden, en hij ook, neem ik aan, want De Wanhoop is geen ijsbreker. Er zal behoorlijk wat geld gemoeid zijn met deze reis, anders waagde hij niet zijn leven, dat van de bemanning en – nog belangrijker voor hem – het schip.

Het schip was al dagen voor ons vertrek volgeladen met diesel, drinkbaar water, voedsel en materiaal. De kapitein wist dus dat we deze reis gingen ondernemen. Maar pas op het laatste moment kreeg hij toestemming ervoor, vandaar ons haastige vertrek, waarbij de bemanningsleden amper de tijd kregen om afscheid te nemen van hun familie.

Net als elke andere zeevaarder hou ik niet van afscheid, want we weten allemaal dat elke reis onze laatste kan zijn en dat elk afscheid definitief kan worden. De oceaan vergeeft geen enkele vergissing, en soms heb je niet eens een vergissing nodig om niet meer terug te keren.

Ik schrik op. De kapitein wil weten wat onze koers is. Hij kan zelf op het kompas kijken, maar hij wil dat ik het doe. Ik lees de koers af: nog steeds zo goed als noordelijk. Er is een verschil tussen het werkelijke noorden van deze planeet en het magnetische noorden, een verschil dat jaar na jaar meer afwijkt. Wij richten ons op het magnetische noorden, maar daarom moeten we telkens ook de afwijking berekenen wanneer we de koers plotten op onze kaarten. Dat is mijn taak.

Ik vertel hem dat we over een dag langs Murdoch Sound passeren. Hij knikt alleen maar. Ik vraag hem of we daar diesel en voorraden zullen inslaan. ‘Alleen diesel,’ zegt hij, ‘andere voorraden hebben we genoeg.’ Ik neem dus aan dat de reis geen maanden zal duren.